

Людмил Тодоров

СМЯНА НА ОПТИКАТА

(роман)

enthusiast

Людмил Тодоров

СМЯНА НА ОПТИКАТА

роман

enthusiast

София, 2022

Людмил Тодоров
Смяна на оптиката

© Людмил Тодоров, автор, 2022

© Ивайла Пеева, дизайн на корицата, 2022

© Olga Karpushina, Alexei Vanyashin for Cyreal, наборен шрифт Lora (SIL Open Font License), 2022

© Julieta Ulanovsky, наборен шрифт Montserrat (SIL Open Font License), 2022

© Enthusiast – запазена марка на „Алто комуникаейшънс енд пблшишнг“ ООД, 2022

ISBN 978-619-164-493-3

Съдържание

Кайсии	7
Трийсет и три камъка	27
Сватбари	40
За красотата на костенурките	53
Розово палтенце	66
Отвори вратата!	89
Кой как гледа Шагал	103
Германецът	113
Великден	131
Махмурлук	152
Призраци	168
Лекота	184
Сама	201
Сън	225
Истерия	237
Метаморфози	261
Извисяване	281

Кайси

Татко се оттегли от света, ненавършил шейсет години. Премести се да живее на село и спря да се среща с хора освен в краен случай. В навечерието на неговия шейсети рожден ден мама се опита да разбере как си представя той своя юбилей.

- Никак – каза баща ми.

- С кого искаш да празнуваш?

- Сам.

Мама блокира. Аз взех телефона от ръцете ѝ, казах „ало“ и млъкнах.

Умението да млъкнеш, когато всички очакват от теб да говориш, съм наследила от мама, която не обича да спори, но почти винаги постига своята цел. Баща ми омекна под напора на моето мълчание и се съгласи да отбележим шейсетата му годишнина в тесен семеен кръг.

- Колко тесен? – попитах аз.

- Възможно най-тесен.

- Ние тримата плюс брат ми?

Той замълча.

- Татко, не мога да не поканя брат ми! – повиших глас аз.

- Кои е казал да не го каниш? – отвърна той.

Опитът на баща ми да изключи брат ми от своя рожден ден не успя, въпреки че, ако беше успял, аз нямаше да имам нищо против. Отношенията в нашето семейство са слож-

ни като във всяко нормално семейство и аз не се притеснявам от това, а от друго. Баща ми е свел броя на хората, с които се среща, до пръстите на едната ръка. Кога ли ще изключи от този брой мама и мен?

Тази година рожденият ден на баща ми се падна в неделя и с мама имахме достатъчно време да се подготвим. Вчера напазарувахме и сготвихме, днес станахме рано, натоварихме гозбите и напипките в колата и отидохме на село. Мама направи кафе и гвамата с татко седнаха на чардака, а аз излязох на двора да набера цветя, с които да украся къщата.

Съдбата си е направила голяма шега, събирайки заедно моите двама родители. Те имат несъвместими характери и противоположни разбирания за света. Те са една невъзможна двойка и не е чудно, че аз съм родена с две различни очи. Дясното ми око е синьо – като очите на баща ми, а лявото е светлокафяво – като очите на мама. Какъв по-нагледен пример за несъвместимостта на моите родители?

Селото, в което имаме къща, се намира в планината – на четиресет минути път от града. Когато татко ни доведе тук за първи път, аз трябва да съм била в четвърти или в пети клас. Двете с мама тръгнахме от града в празнично настроение, което помръкна на влизане в безличното социалистическо село. Татко паркира колата пред една грозна къща без прозорци. Само на метър от схлупената ѝ врата бе побит огромен електрически стълб от бетон. Татко се мъчи дълго, докато отключи паянтовата врата, ние се провряхме през нея и излязохме на огромен чардак. Селото остана зад гърба ни и се озовахме лице в лице с планината.

Никога няма да забравя усещането, което ме завладя тогава. Сякаш попаднахме в друг свят. Двете с мама се прехласнахме от красотата на гледката. Този неочакван преход продължава да ме смайва и днес.

През онзи далечен ден с нас беше и брат ми, който останан равнодушен пред красотата на мястото. Аз и сега не мога да кажа какво мисли той за него. Брат ми е особен човек. Неговата безчувственост създава напрежение в семейството, въпреки безупречното му иначе поведение.

Видяна от улицата, стогодишната къща прилича на склад без прозорци, а видяна от двора е като къща от приказките. Първият етаж е приземен и е свързан с втория с вътрешна стълба. Явно собствениците са били заможни хора, което личи по размерите на чардака и стаите. Скованите от масивно дърво полове, тавани, врати и прозорци са солидни и здрави. Дворът е ограден с висок каменен дувар, гъсто обрасъл с бръшлян. Когато купихме имота, бръшляният беше завзел целия двор, но татко го изсече и сега той пълзи само по дувара. На разчистената земя мама посади цветя, а татко четири овошки: череша, кайсия, дюля и ябълка.

Докато разглеждахме имота, мама повтори думата „хубаво“ поне сто пъти, наричайки така дори една костенурка, която намерихме в двора. Мама я взе и изпадна във възхищение от красивите ѝ шарки, от кривите „крачка“, от „катранените“ очи и „вирнатото носле“.

След огледа тръгнахме да си ходим, прекосявайки още веднъж грозното село.

- Селото е грозно – каза по този повод баща ми, – което прави нашата къща още по-хубава. Хубавото е хубаво само тогава, когато може да се сравни с грозното.

Тази сравнителна логика е неразбираема за мама. Думата „грозно“ отсъства от нейния речник. Види ли нещо грозно, тя намира начин да припознае в него създаване с „вирнато носле“.

- На мен центърът на селото ми хареса – каза тя.

Сините очи на баща ми светнаха присмехулно.

- Нима?! Кое по-точно ти хареса в него?

- Гнездото на щъркелите – каза тя.

От онзи ден минаха двацет години. По онова време аз

бях дете, а сега съм млада жена, която се разхожда между цветните лехи в двора и бере цветя. Топлата юлска утрин предвещава горещ летен ден.

Набраният от мен букет стана озромен. Прегръщам го с две ръце и го понасям нагоре по стълбата към чардака.

- Какъв хубав букет! – възкликва мама.

Двамата с татко пият кафе. Мама разказва случки от живота в града. В разказите ѝ винаги идва момент, когато тя имитира някого. Мама имитира всичко – хора, животни, растения и даже предмети, благодарение на удивителната си дарба да се вживява. Виждала съм я да имитира пенсионерско бомбе. Само за миг тя цялата някак се смачка. Веднъж се преобрази в току-що цъфнало мушкато, което ще се пръсне от вълнение, че съществува. Тези превъплъщения са неописуеми и не могат да бъдат разказани, те трябва да бъдат видени.

Баща ми слуша жена си разсеяно и прелиства книгата, която му подарихме за рождения ден – красив, луксозно издаден албум с театрални плакати на световноизвестни майстори. Татко е един от най-добрите илюстратори и плакатусти в България. Подаръкът го зарадва, но както обикновено радостта му не пролича. Той взе албума, изрече дежурното „благодаря“ и едва след като се увери, че никой не гледа, погали книгата с ръка. Докато наблюдавам неговите действия, разпределям току-що набраните цветя в три бакърени съда и им намирам място на чардака. После отивам в кухнята, вземам една керамична купа и слизам в двора да набера кайсии.

Земята под кайсията е осеяна с напнали плодове. Избирам по-запазените и ги слагам в купата. Допреди няколко години татко се грижеше за овошките в двора, а сега е оставил всичко на самотек. Наоколо е пълно с оси и аз уж внимавам, но по някое време ме пронизва остра болка в дясната ръка. Прехапвам устни и натривам ужиленото място с пръст. Не знам защо го правя, никой не ми е давал такива инструкции.

С чувството, че съм взела мерки, продължавам да пълня купата с кайсии, но не от земята, а от дървото, както трябваше да направя още в началото, а не да вземам пример от мама, която щеше да събере дори най-смачканиците кайсии, вярна на навика си да пази съмнителна и даже развалена храна. В това отношение аз приличам на татко, който е придирчив, и ако бях следвала своя инстинкт, нямаше да ме ужили оса.

Усещам как слънцето пари гърба ми. Дворът ни е закътан и през лятото въздухът в него се нагорещява като в пещ.

Връщам се на прохладния чардак с пълна купа зрели кайсии.
- Какви хубави кайсии! – възкликва мама.

Нейната способност да се възхищава винаги ме е радвала, а сега ме гразни. Внушила съм си, че вината за ужилването е нейна. Знам колко глупаво звучи това, но е истина. Как само се променя човек, когато го ужили оса! Какви сложни криволици описват нашите мисли и чувства! Колко абсурдни са понякога основанията ни да постъпим по един или друг начин!

Подтикната от желание да се извиня на мама, решавам да набера кайсии за брат си. Проявите на братско-сестринска обич помежду ни се броят на пръсти и мама ще оцени високо моя жест. Но първо трябва да се погрижа за ужилената си ръка, която се е подула и боли.

Отварям кухненското шкафче, в което държим лекарствата. Част от тях се изсипват на пода. Мама зарежда аптечката при всяко наше идване тук, знаейки добре, че татко не пие лекарства. Случаите, в които тя има възможност да се погрижи за своя съпруг, след като той се премести да живее на село, са силно ограничени и осигуряването на лекарства е един от тях. Събирам падналите на пода кутийки, пъхам ги обратно в шкафчето, затварям вратичката и подлагам ръката си на чешмата.

Водата в селото е ледена. Ръката ми изтръпва от студ

и болката отшумява. Вземам една найлонова торбичка и се връщам с нея на чардака.

Мама говори по телефона, а татко разглежда албума с плакатите. Пропуснал е да запали цигара, което показва, че албумът е погълнал цялото му внимание.

Слизам на двора и се качвам на кайсията, за да стигна до най-хубавите плодове. Брат ми би се учудил, ако можеше да види как се старая. И през ум няма да му мине, че се старая не заради него, а заради мама. Той не е глупав, но е пословичен егоист, каквито, предполагам, са всички добри адвокати. Брат ми минава за добър адвокат. Жена му също.

С напредването на деня в двора става все по-горещо и аз слизам от гървото с почти пълна торбичка кайсии.

- Кога ще пристигнат гостите? – пита мама.

- На обяд – отвръщам аз и с крайчеца на окото си забелязвам как татко губи добротата си настроение.

Мисля си, колко хубаво стана, че изключих от списъка на гостите моя приятел. Татко щеше да се умърлуши съвсем, но не защото има предубеждения към него, а защото не обича да се вижда с хора, с които би могъл да не се види. Честно казано, когато отхвърлих предложението на мама да вземем приятеля ми с нас, аз не мислех за татко, а за себе си. Тази година навърших трийсет години. Мама е родила брат ми на двайсет и смята, че е крайно време да се задомия, а аз не съм готова за това. Едно гостуване на моя приятел ще бъде възприето от нея като годеж, което ме изнервя и води дотам, че той все още не е стъпвал вкъщи.

Занасям набраните кайсии в кухнята, оставям ги в хладилника и се връщам на чардака да пия кафе. Ръката ми се е зачервила, подула се е и боли.

Вземам кафето със здравата си ръка, а болната крия под масата. Жилена съм от оси няколко пъти и нямам страх от алергии.

По някое време мама става от мястото си и казва:

- Дойдоха най-после!

Татко се озърта около себе си като заек, а мен ме досмешава, защото мама има предвид местните котки, а не брат ми и снаха ми.

При всяко наше идване тук котките на съседите се покатерват на оградата и чакат мама да ги забележи. Докато тя приготвя храната им, те я следят с очи, но не помръдват от местата си. Едва когато ги повика, те скачат от гувара и хукват към нея. Колкото и гладни да са, никога не докосват храната, преди да засвидетелстват обичта си към своята благодетелка.

Татко и аз наблюдаваме тази сцена от чардака и изведнъж, ни в клин, ни в ръкав, той казва:

- Трябваше да вземеш твоя приятел.

Не може да бъде! Добре ли чух?! Умът ми работи трескаво и след малко стига до извода, че татко изразява своята съпругеска солидарност с мама, а не съжаление за отсъствието на моя приятел. Всъщност той е щастлив, че приятелят ми отсъства.

- Следващия път ще го доведе – казвам някак заплашително аз.

- Направи го – отвръща той.

Нима?! Нима баща ми е готов на такава саможертва в името на моето задомяване?! Унесена в догадки, забравям да крия болната си ръка.

- Какво ти е на ръката? – пита той.

- Ужили ме оса.

- Намаза ли я с нещо?

- Да.

Лекотата, с която излъгах за ръката си, ме кара да мисля, че ако татко лъже със същата лекота, ще трябва да преразгледам готовността му за саможертва в името на моето добруване.

Нашето село е истинско село, а не вилна зона. Местните жители отглеждат животни и през лятото тук е пълно с мухи. Ще кажа на мама да сервираме обяда в дневната, а не на чардака. Пъдя мухите от себе си, те отлитат и кацат върху татко, който не им обръща внимание. Или е свикнал с тях, или е дълбоко потънал в албума. Надявам се да е харесал подаръка си толкова много, че да не забелязва мухите.

Мама храни котките в двора, татко храни мухите на чардака, а аз започвам да скучая и насочвам вниманието си към отсрещните баури.

Къщата ни се намира в края на селото и гледа към две възвишения, покрити с дълбока гора. Хълмовете са разположени стъпаловидно и водят към хребета на планина. Пресича ги един черен път, който свързва равнината с билото на планината. На места пътят се губи между гърветата и проследяването му изисква търпение и извечно въображение.

Има един стар индиански филм с главни герои Големия хълм и Малкия хълм. Преди години един мой съученик нарече гледката към Големия и Малкия хълм „онова отсреща“. Това наименование се превърна в нарицателно. Историята на моите отношения с „онова отсреща“ е лична, метафизична и трудна за разказване, затова избягвам да говоря за нея.

Мама и татко влизат в къщата и аз оставам сама на чардака. Всичко живо се е изпокрило от жегата, с изключение на пчелите, осите и мухите. Акустиката на чардака е особена. Можеш да чуеш муха в двора, а да пропуснеш влизането на хора от улицата, въпреки характерното покърцване на вратата.

Внезапно, без никаква причина, аз обръщам глава назад и виждам брат ми и жена му, които стоят зад мен и се чудят дали не съм оглушала. Изглеждат объркани, сякаш попадат тук за първи път. Облечени са официално, както е редно за честване на шейсетгодишен юбилей.

Снаха ми държи в ръце голям букет, а брат ми носи подарък на рожденика. Когато говорих с него по телефона, той не си направи труда да попита колко гости са поканени на празненството. Снаха ми със сигурност е забелязала моите стари джинси и размъкнатата тениска и се чуди какво става тук. На брат ми му е все тая как съм облечена. Допреди малко е бил на климатик и сега разхлабва възела на вратовръзката, изчислявайки кога да свали сакото.

- Защо стоите прави? – казвам аз, без да ставам от стола.

- Къде е рожденикът? – пита брат ми.

- В къщата, с мама.

- Ние май подранихме? – казва снаха ми.

- Не, защо?!

- Очаквате ли много гости?

- Всички гости са тук.

Тя се оглежда наоколо.

- Къде са?

- Ами тук сме! – ухилвам се аз. – Ние тримата плюс мама.

Рожденикът не го броим, той е домакин.

Снаха ми поглежда остро брат ми, заради чиято незаинтересованост двамата са облечени като за сватба в петзвезден хотел. Той се прави, че не забелязва и понечва да си свали сакото, но тя го спира с нервен жест:

- Ако махнеш сакото, ще трябва и аз да махна нещо! – сочи тя своята къса рокличка.

Двамата стоят един до друг като истукани, чужди на обстановката, чужди на момента и въобще – чужди.

Мама излиза на чардака и атмосферата в къщата се променя като с магическа пръчка. Радостта ѝ е неподправена, целувките истински, ръцете – неуморни. С лявата си ръка тя държи ръката на снаха ми, с дясната оправя косата на брат ми, после хваща неговата ръка, а с другата гали снаха ми по лицето.

- Колко сте хубави!... Какъв хубав букет!...

Ласките на мама, все едно към кого са насочени, произвеждат мигновен ефект върху всички. Допреди малко аз гледах новодошлите със синьото око на баща си, а сега ги гледам с очите на мама и усещам как сърцето ми омеква. Снаха ми се е качила на високи токчета. Купешкият букет, който носи, е безвкусен и скъп. Очилата ѝ са модерни, с неестествено големи рамки, и имат декоративна функция. Усилията ѝ да е в крак с модата ме трогват и събуждат желанието ми да я покровителствам. Ще ѝ дам мои грехи да се преоблече, а не да се мъчи на високи токчета и да подгръпва надолу късата си рокличка, която струва колкото половината ми заплата.

След малко на чардака излиза баща ми, пъхнал под мишница албума с плакатите. Гостите отиват да го поздравят, а аз предлагам на мама да сервираме масата вътре в къщата, където няма мухи и е по-хладно. Тя се съгласява.

Питам снаха ми дали иска да се преоблече. Тя благодари и отказва.

Брат ми си сваля сакото и двамата с татко се заемат да изпълнят един ритуал. При всяка тяхна среща те сягат да поговорят, но понеже нямат какво да си кажат, седят и мълчат. Единственият смисъл на това седене е да препотвърди тяхната родова принадлежност. Ритуалът трае една цигара време и страшно им тежи. Нямам спомен да съм виждала двамата да се карат – нито сега, нито когато бяхме деца. Тяхната взаимна непоносимост е генетична, а не биографична, което я прави безнадеждна и невъзможна за преодоляване.

Татко пали цигара, а брат ми, който не пуши, гледа разсеяно в двора. Интересно дали вижда Големия и Малкия хълм, или тези баури са му омръзнали и той отдавна е престанал да ги забелязва. Татко стиска под мишница подарения му от мама и мен албум. Това би трябвало да ме радва, но всъщност ме притеснява. Щом си изпуши цигарата, той ще зареже гостите и ще се оттегли с албума в кабинета си.

- Никой да не мърда оттук! – провиквам се аз. – Обядът е готов и ще бъде сервиран след малко!

Представям си как татко сядна на празничната трапеза с албума под мишница и ме досмешава.

Снаха ми стои като побита в средата на чардака. Ако токчетата на скъпите ѝ обувки хлътнат между гърските на пода, там ще останат.

- Дай на Валерия нещо да се преоблече – нарежда мама.

- Благодаря, но няма нужда – отвръща снаха ми, без да спомене, че такова предложение вече е постъпило.

- Мамо, време е да сложим масата – казвам аз и двете с нея тръзваме към кухнята.

Докато сервираме масата, чуваме токчетата на Валерия да потракват към нас. Скоро тя застава на прага на дневната и пита:

- Може ли да набера цветя за вкъщи?

- Разбира се! – възкликва мама. – Бери колкото щеш!

Представям си как снаха ми газии в пръста на високи токчета и ѝ предлагам едни мои маратонки. Тя благодари и отказва. Предлагам ѝ да вземе част от цветята, които набрах сутринта. Тя благодари и отказва. Интересно дали мама забелязва тези отказии. Едва ли. Дори да ги забелязва, се прави на разсеяна, защото знае, че прекалената наблюдателност вреди на човешките отношения.

Валерия се връща обратно на чардака, а аз я проследявам със синьото си око, а не с кафявото. Тази неочаквана смяна на оптиката ме хваща неподготвена. Мама говори нещо, което не стига до мен.

- Какво? – питам след време аз.

Мама е забравила. Явно не е било важно. Двете подновяват заниманията си. Аз правя салата, а тя застила масата с нова покривка, която купихме специално за случая. Всичко друго е готово, остава да го сервираме в подходящи съдове и да претоплим агнешкото.

Не са минали десет минути и баща ми се появява на вратата, пъхнал албума под мишница.

- Валерия я ужили стършел – казва той с равен глас.

- Как стършел?! – възкликваме ние и хукваме навън.

Снаха ми стои насред чардака боса (браво на нея!) и наблюдава съсредоточено дясната си ръка.

- Ужили ме стършел.

Поглеждам татко, който ми намигва, и казвам на Валерия:

- Дај да видя!

Тя протяга ръка, аз я оглеждам от всички страни, но не виждам следи от ужилено.

- Къде? – питам.

Тя посочва едно зачервено място над китката, което прилича повече на разчесано, отколкото на ужилено.

- Кога те ужили? – питам.

- Преди малко.

- Виж! – показвам ѝ аз моята подгута ръка. – Това тук е ужилено от оса. Теб те е жила пчела, а не стършел, стършелите жият лошо.

- Не ми е спокойно! – казва тя и се обръща към брат ми: – Искам да отидем на лекар!

Брат ми става от стола, взема сакото си и изчаква жена му да си обуе обувките. Лицето му е непроницаемо. Убедена съм, че този неочакван обрат на събитията го радва. Двамата с Валерия тръгват към външната врата на къщата, а ние с мама вървим след тях.

Джипът на брат ми е нов. Той сяда зад волана и по лицето му минава усмивка, която потвърждава моите подозрения, че начинът, по който протича рожденият ден, му харесва. Усмивката му е тънка и остава незабелязана от мама.

Внезапно джипът тръгва на заден ход и набира скорост, сякаш брат ми има очи на гърба си. Маневрата е до немай-къде неестествена. Брат ми шофира бързо, без нито за миг да погледне назад. Сякаш са пуснали филм от края към

началото. Да се шофира по този начин, е адски трудно. Аз съм добър шофьор и знам това от опит.

Джипът стига до първата пряка, влиза в нея на заден ход, миг по-късно излиза на преден, и се устремява към града. Ще речеш, че в него транспортират смъртно болен човек. Никога не съм чувала брат ми да се смее с глас, но маневрата, която направи, прилича на подигравателно кискане.

Два часа по-късно брат ми се обажда на мама да каже, че с Валерия отишли в някакъв дежурен кабинет, откъдето ги изгонили и те тръгнали да търсят алерголог. Не посмели да отидат в „Пирогов“, който е за тежки случаи, но щели да го направят, ако не намерят алерголог. На въпроса на мама „как е ръката на Валерия“, брат ми отвърнал „все така“, което обяснява защо са ги изгонили от дежурния кабинет.

Един час по-късно мама докладва, че брат ми и жена му се прибрали вкъщи да се преоблекат, след което щели да отидат в „Пирогов“. „Не ни чакайте – казал брат ми, – като свършим, аз ще се обадя.“

В три часа следобед нашето семейство най-после сяда да обяжда. Рожденикът е в прекрасно настроение. Желанието му да празнува в най-тесен кръг се сбъдна. За разлика от него ние с мама сме увесили носове. Тя тъгува за своя син и за снаха си, а аз мисля колко безцеремонно напуснаха те семейния празник и се питам дали мама си дава сметка за това, или продължава да вярва, че снаха ѝ е била ужилена от стършел. Както е тръгнало, догодина баща ми ще празнува своя рожден ден сам. Тази мисъл ме потиска допълнително. После се сещам за любимата фраза на мама „съдбата си знае работата“, и ми става по-спокойно. Не познавам друг човек, който да изпитва такова доверие към съдбата, и решавам да повярвам в думите ѝ.

- Трябва да претоплим агнешкото, като гойдат – казва мама.

Татко и аз се споглеждаме. И двамата знаем, че „те“ няма да гойдат.

- Колко хубаво бяха облечени! – прогължава мама. – Те са родени един за друг! Какво по-хубаво от това?!

Започне ли да повтаря думата „хубаво“, мама може да стигне много далеч.

- Какви хубави подаръци донесоха! И какви хубави цветя! На това място аз не издържам и се усмихвам широко.

- Какво? – пита мама.

- Нищо! – отвръщам аз и ми става радостно и щастливо.

Възможностите на мама да тъгува са силно ограничени. Пет минути тъга за нея са много и тя бърза да я превъзмогне.

След богатия обяд татко се оттегля в кабинета си. Мама се заравя в някакви свои стари грехи, а аз сядам на чардака да пия кафе. Горещината е нетърпима. Листата на овощките са клюмнали като попарени от слана. Не се чуват нито пчели, нито оси, даже мухите сякаш намаляха.

Обаждам се на моя приятел, който ме съветва да прекараме нощта на село.

- Докато стигнете до града, живи ще се опечете – казва той, знаейки, че климатикът на моята стара кола не работи.

„Хубава работа, мисля си, нима е забравил, че имаме уговорка да прекараме заедно нощта?! Дни наред се настройвам за тази среща, която той е готов да пожертва заради моя комфорт. Толкова малко ли съм желана?!“

Насред тези въпроси чувам гласа на мама, която ме вика при себе си. Довършвам разговора с моя приятел и отивам при нея.

Тя ме чака в спалнята по бикини. На своите петдесет и три години е запазила момичешкото си тяло. Родила е брат ми на двайсет, мен на двайсет и три и времето е заличило следите от тези раждания. Аз имам нейното тяло и ми е приятно да я гледам гола и да си представям как ще изглеждам на нейната възраст.

Мама иска да се консултира с мен кои стари грехи да вземе в града. Мисли да ги поноси малко, а не че е закъсала за грехи. Облича се, съблича се, показва ми различни комбинации.

След края на ревято аз се връщам на чардака да си дония кафето. Първото усещане е, че влизам в пещ. Странното е, че дори в това отношение аз съм разполовена между моите родители – издържам на студ като баща ми и на топлина като майка ми.

Подареният от мен и мама албум лежи на масата. Доставихме го чак от Лондон, с надеждата да възвърнем интереса на рожденика към изкуството на плаката, което той винаги е обичал и с което се е занимавал цял живот. Като всеки търсен професионалист, баща ми получава редовно поръчки, които гордо отказва. Опитвам се да го разбера. Че е отвратен от българската действителност, разбирам. Разбирам презрението му към манталитета на българите и към човека като биологичен вид, ако щете, но не разбирам как има сърце да изостави едно толкова чисто занимание като илюстрирането на детски книги например. В момента той рисува само книжни корици. Плащат му по 150-200 лева на корица. Той е доволен от това заплащане и съм го чувала да казва на мама, че ако получава пенсия, каквато той не получава и няма да получава никога заради своето нехайство, нейният размер ще се равнява на три корици месечно, стига, разбира се, да му ги възложат. Колкото и търсен да си, трябва да поддържаш контакти, а не да чакаш някой да се сети за теб. Тамко избягва контактите и осъществява цялата си дейност по интернет – изпращат му ръкописа, той го прочита, прави няколко варианта на корицата и ги изпраща обратно по интернет. Издателите превеждат хонорара му по банкова сметка, от която може да тегли и мама, за да не се налага той да слиза в града.

Неприятно ми е, че татко е зарязал подаръка си на масата. Аз търсих дълго този албум и след като го открих в една специализирана книжарница в Лондон, помолих приятелката си Таня, която живее и работи там, да го купи. С

Таня не сме се виждали две години и ми е домъчняло за нея. Тя е най-добрата ми приятелка.

Татко се появява на чардака с подаръка от брат ми и снаха ми. Остава го на масата и казва:

- Дай тези неща на твоя приятел, аз няма да ги използвам.

Обръща се кръгом и тръгва обратно към кабинета си.

- Татко, не се излагай! – викам след него аз.

Без да спира и без да се обръща, той прави няколко стъпки, с които ме размиваше като дете. Аз грабвам торбичката от масата, с намерение да го догоня, но се сещам, че ако мама види как рожденикът си връща подаръците, ще се озорчи, и решавам да не вдигам повече шум, за да не привлека вниманието ѝ.

Поглеждам в торбичката. В нея има маркова и скъпа козметика – одеколон, крем, шампоан, дезодорант. Единствената козметика, която използва баща ми, е сапунът. Да му подариш друго, е все едно да му подариш мрежичка за мустаци. Тази мисъл ме развеселява и ядът ми към него преминава, но не напълно. Не мога да му простя, че цяла сутрин защитаваше личното си пространство с помощта на подарения му от мама и мен албум, а после, след като опасността премина, го зарязва на масата.

Кафето в чашата свърши. Надигам я и се чувствам глупаво, защото не мога да изцедея поне още една капка. Ставам от масата и отивам да видя докъде е стигнала мама с дрехите.

Тя е заспала на дивана в дневната. Спи сладко, завита с вълнено одеяло. „Зиме с торбичка, лете с абичка“ повтаряше дядо.

Тръгвам към кухнята да си направя кафе. Аз съм заклета кафеджийка. Появи ли се нерешен проблем, изпивам няколко кафета и се справям с него. Или, както става в девет от десет случая, забравям за него.

В късния следобед брат ми се обажда на мама да каже, че са обяждали у дома си и сега искат да си починат. Не казва

нищо за ръката на снаха ми. Междувременно аз съм изпила една кафеварка кафе, а слънцето е заходило зад Големия и Малкия хълм, създавайки идеални условия за появата на „онова отсреща“. Предлагам на мама да останем да спим тук. Тя се бои, че утре ще закъснеем за работа, но ако много настоявам... Аз не настоявам и започвам да чистя с прахосмукачка къщата.

Докато се местя от стая в стая, хвърлям по един поглед към Големия и Малкия хълм и в един момент установявам, че „онова отсреща“ се е появило. Спирам да му се наслажда и усещам как всичко в мен се отпуска. Тези срещи са безценни заради редките, несравними моменти, в които светът се открива пред мен като неделимо цяло. Чувствам се уравновесена и умиротворена. Стоя в средата на чардака с прахосмукачка в ръце и не смея да помръдна. „О, миг поспри!“, ми иде да извикам.

Улавям с периферното зрение как татко излиза от кабинета си и напът към дневната казва:

- Как е, появи ли се?

Това беше то! Мигът отмина. Доволна съм и на толкова. Срещите с „онова отсреща“ траят кратко. Те затова са и толкова ценни. Излишно е да обвинявам за това баща си. Той е единственият човек, който се досеща какво става с мен в такива моменти.

Мама и аз си тръгваме от село по тъмно. Пълзим с колата по разбития асфалтов път. Стигаме центъра на селото и изведнъж тя се сеца:

- Ами кайсиите за брат ти?!

И се почва един безсмислен разговор с предизвестен край.

- Кайсиите за брат ми ще останат за татко – казвам.

- Той може да си набере.

- Може, но няма да си набере.

- А брат ти не може.

- Брат ми не обича кайси.

- За първи път чувам.
- Брат ми не обича много неща, така че...
- Ти каза, че си набрала кайсиите специално за него?
- Да, и щях да му ги дам, но възникнаха други обстоятелства.

- Какви обстоятелства?
- Снаха ми я ужили стършел.
- Пчела.

- Мислех, че е стършел! – подсмивам се иронично аз, но мама е имунизирана срещу ирония. Тя е живяла с баща ми трийсет и пет години.

- Кайсиите са наречени за брат ти – казва тя.

- То и агнешкото беше наречено за брат ми, но ще го яде баща ми.

- Това казвам и аз. Редно е да занесем нещо и на брат ти.

- Сега ли мислиш да го занесем, или...

- Не. Ще сложим кайсиите в хладилника и ще му ги дадем, когато е удобно. Ако ги оставим на баща ти, той няма да ги погледне и те със сигурност ще се развалят.

Мама има непоносимост към изхвърляне на храна, към изхвърляне на стари грехи и въобще към всякакъв вид изхвърляне.

Правя последен опит за съпротива, след което ще се предам.

- Мамо, не знам дали забелязваш какъв е пътят. Ако вляза в някоя дупка, тук ще останем.

Мама не реагира. Нейното мълчание притежава сугестивна сила. Същата сила притежава погледът ѝ. Вижда гала съм как харесва някоя чужда вещь и как я получава от собственика само с един поглед.

Спирам колата, обръщам и започвам отново да танцувам между дупките. Бях решила да прекарам нощта с моя приятел, но сега вече не съм сигурна и не защото часът напредна, а защото искам да си спестя гледката как мама

се радва, когато научи къде мисля да спя. Желанието ѝ да се задомя и да родя деца независимо от кого е толкова силно, че ме кара да се чувствам като животно за разплод.

Взира се в тъмното да различа дупките по пътя. Колата ми е стара и е цяло чудо, че все още върви. Спирам до бетонния електрически стълб и двете с мама влизаме в къщата.

Татко ни посреща с въпроса:

- Какво забравихте? Цветята?

- Ами да, и цветята! – отвърща мама.

Интересно кои цветя има предвид тя и кои цветя има предвид баща ми. Убедена съм, че двамата говорят за различни цветя. Смайващо е как живеят заедно вече трийсет и пет години, говорейки на два различни езика.

Скоро мама излиза от къщата с кайсиите в една ръка и с купешките цветя от снаха ми в другата, а татко сочи набраните от мен и казва:

- А тези?

- О, да, и тези! – отвърща мама.

Ето че се разбраха!

Преди да напуснем къщата, прегръщам татко и го целувам. Благодарна съм, че се сети за моите цветя.

Двете с мама сядаме в колата и потегляме отново към града. Тя постигна своята цел и сега се притеснява да не влезем в някоя дупка. Седи до мен, кокори се в тъмното и на мен ми става съвестно, че я наплаших.

- Мамо, спокойно! – казвам аз и хващам ръката ѝ.

Обзема ме вълна на обич към нея, но не заради дупките, а заради пустите му кайсии. Тя ги е положила в скута си и ги пази да не се смачкат. Дали да не я отърва от тях и да ги занеса на моя приятел? Тя ще се съгласи с радост и ще забрави, че са брани за нейния син.

За кой ли път през днешния ден сменям оптиката и се настройвам за любовна среща. Бих искала да съм по-последователна, по-устойчива, по-предвидима. Бих искала да

имам две еднакви очи. Ако зависеше от мен, щях да ги избира като на мама, но и сини да бяха, нямаше да ги откажа.

Спираме пред нашия блок. В града е ужасно топло, а в апартамента направо не се диша. Отварям широко вратите и прозорците. Усамотявам се в една от стаите и се обаждам на моя приятел. Предупреждавам го да не ме чака, защото ще прекарам нощта на село. Той приема тази новина спокойно. Ако бях по-мнителна, щях да кажа – с известно облекчение. Пожелаваме си лека нощ.

Минават пет-шест дни, кайсиите в хладилника се развалят и аз ги изхвърлям тайно от мама, която мрази да хвърля храна.

Людмил Тодоров
Смяна на оптиката

Редактор Мария Чунчева
Дизайн на корицата Ивайла Пеева
Коректор Лиляна Карагъзова
Предпечат Ивайла Пеева

Българска. Първо издание.
Формат 60x90/16
Печатни коли 18
ISBN 978-619-164-493-3

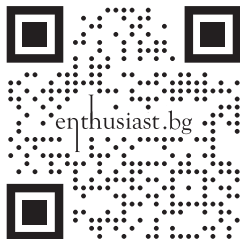
Издава

enthusiast

Запазена марка
на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, бул. „Васил Левски“ №31
тел. 02/ 943 87 16
e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите от
www.enthusiast.bg

Печат АЛИАНС ПРИНТ

Защо идеята за мизерията на всекидневието ме преследва така упорито? Дали защото в момента аз мисля като баща си, който се опитва да избяга от делника, изолирайки се от света? Но с какво друго разполагаме ние, освен с всеки един ден на тази земя? Дори когато мислите ни се реят в безкрая, ние сме здраво заседнали в него. За да си осигури нужното разстояние, баща ми се превърна в отшелник. За разлика от него, мама е до гуша потънала в делника. Тя гледа света отвътре, а баща ми – отвън. Аз правя и двете. Това ме обрича на вечна несигурност.

Романът „Смяна на оптиката“ изследва раздвоението на човешката личност, но не в медицинския смисъл на това понятие, а като присъщо качество на всеки един от нас. В него се разказва за една трийсетгодишна млада жена с високи изисквания към себе си и към околните, което прави живота ѝ труден в едно социално слабо и нравствено изостанало общество.

Людмил Тодоров е автор на два сборника с разкази и пет романа, между които „Шлеп в пустинята“, „Разглобено лято“, „С череша се задави косът“. Носител е на наградите „Христо Г. Данов“ и „Златното перо“.

Цена: 20 лв./10.25 €

9 786191 644933

www.enthusiast.bg